

Nr. 19.
An. X.
1886.

Gherla
1/13
Oct.

AMICULU FAMILIARU

DIARIU BELETRISTICU SI ENCICLOPEDICU — LITERARIU.

BABETA.

Romanu.

(Urmare.)

CAPITOLULU XXXIV.

Tredirea.

Dupa-ce ne-amu facutu detorinit'a fačia de istori'a universală, dându-i, precumu se cuvine, pasu înaintea istoriei personagiului nostru, trebuie se ne întorcemu la Tomiti'a, care nu a moritu, dupa cum amu fi potutu presupune, care inse a fostu multu tîmpu mai aprópe de mórte decâtu de viétia si a induratu chinuri nespuse. Noroculu lui cá remase in o stare de ametiela chiar' pâna in momentul in care doctorii 'lu declarara de scapata din periculu.

Cá pe multi alti raniti români si pagâni, asia si pe densulu 'lu scapà un'a din acele ambulantie, care erá detorita sîmtiului de binefacere a dameloru române.

Mediculu ambulantei cercetându ran'a Tomitiei, constatà cá unu glontiu f-i intrase in pieptu, fàra a-i fi stricatu vre-o parte delicata a corpului seu, dar' cá glontiulu f-i remasese acolo si cá deca nu va fi scosu la tîmpu, prin ins'asi greutatea s'a, 'si va face drumu pâna la vre-un'a din partile delicate, aducându-i mórtea.

Ar' fi trebuitu deci se se scóta glontiulu.

Acelu medicu erá inse asia de ocupatu pe de o parte, ér' pe de alta parte fiindu inca teneru,

prin urmare cu praesa puçina, nu se indurà a întreprinde ace'a operatiune fórte periculósa. Hotari deci a tramite pe ranitu de-a-dreptulu la Bucuresci, ce'a ce s'a si facutu.

Aici Tomiti'a fù supusu operatiunei celei periculóse; fiindu esecutata de unu doctoru dibaciu, reusí, dara ranitulu remasese multu tîmpu in letargie între mórte si viétia, asia încátu erá celu mai cunoscutu dintre toti pacientii din spitalulu centralu.

„Unde suntu?“ cu aceste cuvinte se tredí Tomiti'a in un'a din zile, facîndu nisece ochi mari si cautându cu uimire impregiuru.

Eráu mai multe persóne lângă patulu seu, in cea mai mare parte cocóne; din barbati doi séu trei numai.

Un'a dintre dame stateá de totu aprópe de patulu seu, ér' cele-lalte se tieneáu in óre-care de-partare dela dîns'a. Acea dómna, care erá mai aprópe erá o femeia chipesa, cu o fačia asia de blânda si totu-odata asia de stralucita încátu pareá a fi unu angera pogoritu din ceriu, cá se aline suferintiele trupesci si sufletesci la o lume intréga.

Toti câti eráu cu dens'a priviáu respectuosi la ea, cându audíra întrebarea lui Tomiti'a.

Unu zimbetu fericitu luci cá o radia de sóre pe faci'a ei cea senina.

„Scapatu!“ dise ea, si f-i intinse mân'a cu o nespusa bunatate.

Unu fiuru petrecù vinele Tomitiei la atingerea acestei mâni albe cá crinulu si móle cá catifeau'a.

Cá si impinsu de poterea inchinatiunei sarutà acea mâna.

„Am avutu grigia de Dt'a, vitézulu mieu“ mai dîse dam'a, apoi se dusè urmata de toti cei-lalti.

„Va avè grigia de mine? “se întrebà Tomiti'a remanèndu pe gânduri.

„Dómn'a . . .“ î-i sopți unu soçi de suferintie, care erà in patulu de lînga elu.

Tomiti'a nici cà-lu bagà in séma.

„Dómn'a, a fostu Dómn'a . . .“ repetà celualaltu.

Staruinti'a acestui'a atrasè atentiunea Tomitiei.

„Dómn'a, ce feliu de Dómn'a — unde sunt,“ cu aceste cuvinte trasari din meditatiunile s'ale, care 'lu recondușesera in domeniulu visuriloru, astu-feliu, încàtu nu mai distingeà realitatea de fantase, nu scîá déca ceea ce vediușe acum se petrecuse in realitate séu numai in fantasi'a s'a.

„Dómn'a României,“ continuà vecinulu bolnavu; Elisavet'a Dómn'a care a ascultat adeseori la vorbele D.-tale tânguitoře, câte-odata întielesse dar' mai multu neintielesse pe cari le scoteai, cându te apucáu fierbintielile“.

„Elisavet'a Dómn'a?! dar' unde suntu?“ întrebà Tomiti'a inca-odata cu uimire.

„In spitalu la Bucureșci!“

„La Bucureșci, dar' Griviti'a?“

„Ha, Griviti'a, luata de multu!“

„Luata, o Dómn'e, acolo am fostu si eu.“

„Sciu, eu n'am fostu tocmai acolo, dar' aprópe.“

„Unde?“

„Totu in pregiurulu Plevnei!“

„Ce-i cu Plevn'a?“

„Cadiutu! Osmanu pasi'a s'a predatu unui colonelu românu!“

„Visezu of, érași visezu!“

„Ba nu, nu visezi, déca amu fi in stare se ne sculam amu puteá asistá mâne la intrarea triumfala a armatei române!“

„Intrarea triumfala, României au fostu invingutori, dar' stégulu dela Griviti'a, nu scîi nimicu de acelu stégú?“

„Stégulu dela Griviti'a, ba sciu, cum se nu sciu, ori ce Românu scie de acestu stégú, care s'a luat Turciloru!“

„S'a luat deja, of Dómn'e, eu amu aratatu calea spre elu.“

„Sciu si ast'a! Nu oftá Domnule sublocotenentu si posesoru alu crucei Sf. George!..“

„Mi se pare cà aiurezi frate,“ intrerupsè Tomiti'a pe soçiulu seu celu necunoscutu, „eu 'su numai sergentu.“

„Ai fostu, dar' inca la Griviti'a te-a inaintatu la gradulu de sublocotenentu . . .“

„Decoratiunile . . .?“

„Cele românesci ti-le-a datu Domnulu Carolu, capitanulu românu, ér' celu rusescu imperatulu Alesandru.“

„De unde scii astea tóte?“ î-lu întrebà Tomiti'a, càrui'a i cresceá anim'a de sumetie.

„Cum se nu sciu, apoi n'am audtu eu ce vorbiá Domn'a aici dinaintea patului d.-tale.“

„Dómn'a?!“

„Da, din gur'a ei am mai aflatu si alte lucruri, care te privescu fórtè aprópe pe d.-t'a.“

„Ce, ce . . .“ voi se întrebe bietulu ranitu, dar' scirile cele insemnate pe care le audise, cu totulu nepregatitu si cari deci trebuira se-lu impresioneze si se-lu afecteze pré multu in starea de slabitiune in care se aflá, î-i taiasera poterile — elu cadiù dia nou in nesèmtîre.

Acésta nesèmtîre tienù o óra, dóue, — cine scie càtu ar' mai fi tiènutu inca, déca o vóce cunoscuta, o vóce dulce, armoniósá, o vóce de serafimu nu l'ar' fi desceptatu din letargi'a s'a.

Dintru antâiu Tomiti'a credeá, cà éra este prad'a jocului inchipuiriloru s'ale, dar' puçiau, câte puçinu se incredintiá, cà nu erà visu, nici vedenie, ci cà se petreceá aievea ce'a ce audise.

Leniti'a Sasanu in costumu de infirmiera, vorbiá cu gard'a bolnaviloru.

„Dómn'a i-a adresatu cuvèntulu?“ diceá dèns'a.

„Da!“ respunsè gardianulu.

„Si elu î-si venisè in fire?“ urmà Leniti'a.

„Asia, da, pareá celu puçinu cà este in fire!“ afirmà servitoriulu spitalului.

„Da, da,“ continuà Leniti'a, cà si cându ar' fi vorbitu in sine,“ totu asia dice si biletulu acest'a, ce mi-a venitu dela palatu, cà se me mènie aici. Dici inse cà Tom'a . .

„Domnulu sbllocotenente Tom'a Ciurescu,“ o intrerupsè servitoriulu.

„Cà Domnulu sublocotenentu ar' fi recadiutu in nesèmtîre?“

„Asia pare, coconitia . . . se vede cà sbuciumarea de bucuria aflându cà Elisavet'a Dómn'a i-a purtatu grigia . . .“

„Cine i-a spusu ast'a?“

„Éca vecinulu seu de colea!“

Tom'a inchise ochii iute, càci Leniti'a se întórse in acelu momentu si pornise in spre patulu soçiului seu de suferintie.

Acestu soçiú pareá gelosu de scen'a, care se petrecuse. Nu-i placeá cà Leniti'a se întretienuse cu servitoriulu, pâna cându de alta data vorbise totu numai cu elu.

„Domnule sergentu“, — ranitulu de lînga Tom'a erà deci sergentu — „ce ai spusu Dnului sublocotenentu de a recadiutu in nesèmtîre?“ 'lu întrebà fét'a cu óre-care sfiela.

„Nimicu“, facù sergentulu pe scurtu.

„Nemicu,“ repetà Leniti'a, „nu scie dara de interesulu ce-i pórtá Elisavet'a Dómn'a?“

„N'am avutu trebuintia a-i spune de acestu interesu, càci a vediutu pe Dómn'a lînga patulu seu,“ dîsè sergentulu cu destula asprime.

Tomitiei i veniá se sara din patu si se sugrume de gátu pe acestu omu grosolanu. Dar' dorinti'a, de a mai trage cu urechi'a la convorbirea loru, pentru-cà sperá a aflá astu-feliu lamurirea incurcaturiloru in care 'lu aruncase presentia Lenitiei, i dete rabdare de a nu se mișcá.

„Nu cumu-va i-ai spusu,” continuà Leniti'a, fàra a luà in séma nepolitetia aceluia cu care vorbià, nu i-ai spusu cã a vorbitu in fierbintiela?”

„Ba da . . .”

„Si cã me pomeniã pe mine, — cã Elisavet'a Domn'a aflându despre dorerea s'a sufletesca a pusu o dama de onóre dela curte de a scrisu tatalui meu.”

„Este impacatu Domnulu Sasanu! strigà Tomiti'a ne mai putându a se stapêni.

Sofi'a se spariã; se facu alba cã paretele, dar' in proximulu momentu se reculese si privindu la Tomiti'a cu unu zimbetu dulce respunse:

„Da, tat'a-i impacatu!”

„Dar' Babet'a?”

„Domnisiór'a?”

„Da, guvernant'a, Domnisiór'a Babet'a.”

„Cându vei veni acasa, vei aflã!”

„Acasa! asia dara la vét'r'a vóstra suntu éراس acasa!” esclamá Tomiti'a plinu de bucuria, fàra a mai insistã, cã se afle ce díce Babet'a.

CAPITOLULU XXXV.

Promisiunea.

„Voiãm se te cruti, dar' nu potu. De ce ai venit se-mi turburi fericirea. Eu erãm inaintea t'a in acésta casa, tu ai venit in urm'a mea. Mie mi-se cuvine dara locul primu, tu trebuie se cedezi.”

Ace'a care pronuntiasse aceste vorbe, cu o vóce aspra, cu resuflarea comprimata, erã Babet'a Cibol'a. Acel'a cãtra care erãu adresate cuvintele acestea dupa cum va fi gãcitu dejã amabilele cetitóre, erã Tomiti'a Ciurescu.

„Nu te intielegu Domnisióra,” díse elu tremurându de emotiune.

„Astadi nu me intielegi, dar' mai adineóra m'ai intielesu. Atunci díceã cã nu voiesci a me intielege si te-am crutiatu. Pretindi a nu me intielege astadi cãndu ti-amu declaratú cã nu mai potu cedã.”

„Fii explicita, cã se sfersimu!” — esclamá Tomiti'a decisu.

„Domnulu Sasanu n'ascépta decãtu espirarea terminulu de doliu ce pórtã pentru soçi'a s'a, cã se me ia in casatoria — este ast'a destulu de explicitu”. — adause Babet'a.

„Da,” respunse Tomiti'a tresarindu, cãci î-si aduse aminte de banuél'a cocónei Tic'a si totu odata si de ce'a ce intielese elu despre Babet'a.

„Ce tresari.” — intrebã guvernant'a

„Cuventulu doliu mi-a trecutú peste osulu spinarei, respunsè Tomiti'a.

„Asculta baiete,” — facu Babet'a cu privire posomorita, „am voitu se uitu de amesteculu ce ai avutu la próst'a incercare a acelei cocóne din mahal'a, mi pare cã o numescu Tic'a. Nu me face se-mi aducu aminte cã-si tu ai fostu in stare a banu unu momentu macaru pe muma-ta.”

„Pe muma-mea?” — repetã Tomiti'a infioratu.

„Da eu î-ti suntu mama, si prin urmare nu potu se-ti fiu si sócra, ai intielesu?”

„Oh Dómne!” — respunse Tomiti'a frângându-si mânuile de desperare, „m'ai scapatu din gur'a mortii, mi-ai aretatu raiulu din apropiere, raiulu siguru si tóte astea — pentru-cã se fiu respinsu diu inaltímea fericirei, tocmai cãndu me credeãm ajunsu in portu.”

„Te compatimescu baiate . . .”

„Oh mama, déca-mi esti mama . . . .”

„Ce? nu-mi credi!”

„Cum se-ti credu. Muierea pe care o sciãm cã mi-e mama, erã o femeia prósta, ea inse si-ar' fi datu si anim'a din pieptu, déca ar' fi sciutu cã prin acést'a î-mi póte crutiã o durere, — d-ta te gândesci numai la folosulu d-tale, cãci dupa tóte nu poti iubi pe Domnulu Sasanu.”

„Cine ti-a spusu tie, cã nu-lu iubescu. Si apoi chiar' déca ar' fi asia, prin maritisiulu meu nu-mi facu mie nici unu bine, ci tfe, mostenitoriulu meu, asigurându-ti avuti'a lu Sasanu.”

„Decãndu copilulu masteru este preferatu copiiloru adevérati, — D-nulu Sasanu are dóue fete.”

Si Tomiti'a éراس trasari, cãci éراس î-i reveni mórtea Dómnei Sasanu.

„Se lasamu acést'a intrebare! Destulu, cã scii ce-ti suntu, si ce voiescu!”

„Scfu ce pretindi a-mi fi si tare me temu se nu scfu mai adevératu de cum ai crede cã sciu — ce voiesci!”

„Ce vorbe suntu astea!” esclamá Babet'a cu tonu amenintatoriu.

„Suntu vorbele unui omu, care nu voiesce se dea din mâna suprem'a s'a fericire, si care vedându cã vrea se i-se rapésca este gat'a a se aparã pâna la mórte — la vecinic'a perire chiar'.”

„Esti nebunu, vreã se te resvratesci in contr'a mamei t'ale.”

„Nu-mi esti mama, cu ce dreptu te numesci d-t'a mam'a mea?”

„Cu dreptulu ce mi-a datu creatoriulu cã acelei fiintie care te-a nascutu pe tine?”

„Nu-i dreptu, nu d-t'a m'ai nascutu. Raveic'a Ciurescu din Ulmeni î-mi este mama!”

„Da, Ulmeni, asia este, acum î-mi aducu aminte, cã am audítu pronuncându-se acestu nume dinaintea mea cãndu erãm lânga tine in acelu satu parasitu unde m'au trimisu cã se te dobândescu ascunsa de lume; cãci tata-teu erã silitu se se ferésca de lume.”

„A fostu catana tata-meu?”

„Catana?! Cine ti-a spusu ast'a?”

„Asia se díceã prin satu pe la noi!”

„De unde poteãu se scie satenii cei prosti, ce a fostu tata-teu.”

„Nu e fumu fàra focu, díce o vorba romanésca. Trebuie se fi fostu cam asiã ceva cãci altumintrea n'ar' fi vorbitu lumea asia.”

„Ti-a spusu tie cinev'a in faciã?”

„Cum nu, chiar' ast'a a fostu pricin'a cã am fugitu de-acasa. Mum'a Raveic'a Ciureanu n'a tagaduitu cãndu i-am aruncatu acésta hula in

fația, asia daru vedi că nu pôte fi dreptu ce'a ce spui d.-ta despre mine.“

„M'asiu indoî si eu, deca n'asiu fi gasitu la tine unu semnu siguru, care nu érta nice o indoieîa.

„Ce semnu?“

„I-ti aduci aminte de înteluirea ce am avutu la Hotelulu Gabroveni.“

Tomiti'a se inrosià si plecà ochii.

„Vedu că-ti aduci aminte. Atunci cându ai lesinatu, ti-am saritu intr'ajutoriu si am datu la gâtulu teu de o cruciulitã de aur.“

„De o cruce de aur“ repetà Tomiti'a a cãrui fația se ineseninà fãra de veste.“

„Da, dupa-ce te-am nascutu, acea cruciulitã ti-am atêrnatu-o de gât, că se te recunosc, deca te voiu întelni vr'o-data in viétia, că sciam bine că tata-teu me va tiêné despartita de tine.“

„Cruciulitã de aur?“ mai dîse o-data Tomiti'a cu unu zimbetu deschisu.

„Ai intielesu acum, că nu pôte fi nici o gresiéla la midilocu?“

„Am intielesu — dar' cum dîci d.-ta, că nu pôte fi nici o gresiéla la midilocu, ci tocmai diupotriva, că esti insielata d.-ta, domnisióra séu mai bine dómna Babeta“

„Eu insielata, cum asia?!“ intrebà Babet'a schimbându la feție.

„Fiindu-cã ace'a cruciulitã nu mie mi-ai atêrnatu-o, ci altui baiatu.“

„Altui baiatu?“ repetà Babet'a uimita“.

„Da, — tocmai baiatului care hulindu-me, a fostu pricin'a, că am fugitu de-acasa; si Tomiti'a se apucà se povestésca Babetei ace'a întemplantare pe care o scimu deja, si in urma Tomiti'a smulgându cruciulitã de la Jonica remasese cu ea.

„Asia, asia!“ dîse Babet'a dupa-ce terminase Tomiti'a, cu atãtu mai bine pentru d.-ta, acum nu-ti mai punu nimicu in cale, poti se iai pre Leniti'a si se-mi devii ginere.“

„I-ti multiumescu dómna,“ dîse Tomiti'a cu unu zimbetu malitosu.

„Éa' asculta Domnisiórule“, dîse la acést'a guvernãnt'a: „Se nu cumva se te induri a schimbã tonulu fația de mine, deca tîi la fericierea d.-tale“.

„Dómna!“

„Nimic'a dómna, suntu domnisióra, cum am fostu mai nainte. Nu te increde pré multu in protectiunea dela curte, că-ci nici acésta protectiune nu este in stare a sterge pét'a de pe nascerea dtale“.

„Da, se scii, că deca nu-mi vei promite aici cu sfintienie, pe parola dtale de onóre că totude-a-una vei pastrã respectulu ce-mi datorezi, că cavaleru fația de o dama, apoi cá ginere fația de sócra, dîcu deca nu-mi vei jurá ast'a aici in acestu momentu, va afã chiar' astadi domnulu Sasanu, cine esti.“

„Domnisióra . . . me ameninti, dar' amenintiarea d.-tale, in locu se-ti fia de folosu me ilesce se me dáu pe fația . . .“

„Se te dai pe fația? Suntu curiósa cu ce?“

„Cu nimicu mai multu nici mai puçinu, de-cãtu se denuntiu la parchetu partea ce ai avutu la mórtea Dómnei Sasanu.“

Babet'a se ingalbinã dar' totusi rise cu hohotu si dîse: „Ha, ha, partea ce am avutu la mórtea dómnei Sasanu, cu ast'a voiesci se me sparfi. Dar' uiti d.-ta că lumea vorbiã si de fiutoriulu d.-tale so cru.“

Tomiti'a-si muscà buzele.

„Declara-te acum la momentu,“ continuà nemtióie'a aruncându o privire pânditóre asupr'a tene-rului care erã prad'a indoielei trasu cându de partea Lenitiei, cându de partea sêmtiului dreptatii inascutu fie-cãrui omu de bine.

„Fia,“ dîce elu in fine cu gur'a incelestata, „te voiu crutiã deca nu-mi vei pune nici o piedeca.“

„Cu atãta nu-mi este destulu dà-mi parol'a d.-tale de onóre.“

„Ti-o dáu!“

„Si jura-mi la fericierea Lenitiei.“

„Tomiti'a tacù.“

„Nu voiesci, e bine, faca-se dupa voi'a d.-tale, rupa-se ori-ce legatura intre noi. Vomu vedé cine va fi acel'a, care se va cai.“

I-ti juru la fericierea Lenitiei, că nici odata din partea mea nu voiu provocá cu intentiune nimicu spre reulu d.-tale! Esti multiumita?“

„Da.“

„Inse trebue se te multiumesci cu atãta.“

„Nici nu-ti voiu cere nimicu mai multu.“

„Suntemu dara intielesi.“

„Cu deseversire intielesi.“ (Va urmã.)

TEOCHARU ALEXI.

Sunati din vióra . . .

Sunati din vióra unu cântecu selbaticu,

Cã anim'a mea,

Se-auda copil'a cu sênulu molaticu,

Se scie si ea

Ce-ajunge acel'a, ce vecinicu iubesc

Si nu e iubitu,

Acel'a ce vede dorerea cum cresce

In sênu-i sdrobotu.

In viétia avut'am doreri, suferintie,

Dar' anim'a mea,

Nici cându nu pierduse sublim'a credintia,

Avend'o pre ea . . .

Acum cându departe de mine ea este

Si nu me mai vrea;

Cându órele mãndre î-mi paru o poveste

Rostita de ea; . .

Acum dîcu cântati-mi unu cântecu selbaticu,

Cã sufletulu meu,

Se vîjie 'n lume că vênulu iernaticu

Cându sufla din greu,

Ér' eu cu privirea norósa, 'nfocata,

Cu perulu in vênulu,

Cu anim'a 'n chinuri si doru inecata

Cu ochii 'n pamêntu:

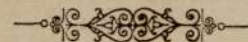
Cu voi impreuna, unu cântecu selbaticu

Se cântu adi si eu; —

Se-auda copil'a cu sînulu molaticu,

Cum cânta dorerea din sufletulu meu . . .

G. Simu.

DÎN'A VALURILORU.

IDEALULU PIERDUTU.

— Novela originala. —

Doue sentimente cărmuiescu condit'ă omenilor: Unulu sterpu, egoistu si inositoriu fri c'a; altulu fecundu, generosu, binefacatoriu amorulu.

Fric'a tiene pre omu sclavu alu ignorantiei si victima a vicleniei si a crimei. * * *

In vér'a anului 1870, venindu acasa pentru vacatiune, cá se me mai repausezu de rigorile institutului, mam'a î-mi promise a me luá cu dâns'a la baile dela Mehadi'a. — Intr'o frumósă deminétia din lun'a lui Iulie plecaramu . . .

Câte ilusiuni î-mi faceámu in cursulu drumului . . . câte planuri de preumblari! . . . Dar' cumu este sciutu, cá „Omulu propune si D-dieu dispune“ — asiá mi-se întêplá si mie! . . . Indata-ce ajunseramu la T.-Severinu, mam'a, care erá dejá fórte suferinda, cadiu la patu, asiá cá întârdíaramu aci mai multe díle, pana-cându in fine potú se supórte ostenel'a drumului. Ajungându la bái uitáiu petrecerile, nu gândiámu decâtu la bun'a mea mama, care suferiá cu resemnatiune, cá-ci vediéndu desperarea mea, se temeá de a nu me mächni indoitu! . . .

Dupa cinci-spre-diece díle sanatatea dânsi dându-mi sperantie imbucuratóre, numai erám de locu trista, dar' cum suferiámu de urítu, cá-ci nu potui aveá ocaziune se întêlescú nici un'a din cunosciintele mele, 'mi adusei aminte, cá luasemu cu mine câteva'a cărti de lectura, ast'felu cá incepu a cetí . . .

Acésta trista impregiurare me tredíse durerosu din visurile mele! Preste câteva'a díle aveámu se parasimu baile si eu nu asiú fi dusu cu mine alta suveniru decâtu ace'a, nici o alta impregiurare nu ar' fi atinsu cugetarile mele . . .

Mam'a, care se temeá multu pentru sanatarea mea, 'mi permiteá cá se petrecu câteva'a momente din dí, la aeru, pe marginea Cernei, sub feréstr'a camerei ce ocupámu . . . Lectur'a si aceste momente petrecute aci, compuneámu tóta distractiunea mea. Nu vedeámu alt'a, decâtu femeii ce spaláu rufe in ap'a Cernei . . . copii ce se amusáu a dá cu petricele in nenumeratele siopêrle, ce se iviáu la sóre pe unu zidu din faci'a mea . . . audieámu cântecele si rsetele vesele ale acelor femei si copii; ér' eu retrasa in susulu apei, siediéndu pe malu la radiele sórelui ce apuneá, contemplámu cu placere padurea ce aveámu in faci'a si valurile apei ce se isbiáu cu furie de rupturile de stânci, ce se gasiáu aruncate de têmpu séu de impregiurari in albi'a s'a.

Têmpulu treceá ast'felu fâra vre-unu evenimentu deosebitu. Din întêmplare, intr'o dí pe cându voiámu se intru, cumu mergeámu incetu si gânditóre, audu in urm'a mea unu sgomotu de pasi usiori; curiósă me intorcu si vedu inainte-mi o dama, ce poteá fi de 35—40 ani, simplu dar' curatu imbracata, pe capu cu unu velu negru. Dupa privire si mişcari intielesei cá este órba si cauta cev'a. — Me intorcu ingraba, me apropii de dâns'a

si o intrebái cu multu interesu, cá déca voiesce a fi condusa pe-ací impregiuru prin intinsulu coridoru, me punu la dispositi'a s'a . . .

Nu sciú ce gândi dâns'a despre mine, cá-ci pe cându vorbiámu fixá asupr'a-mi nisce ochi albastrii frumosi, 'mi dedè tîmpu se-i vorbescu puçine cuvinte ce î-i mai adresái, intinsè mân'a si netediéndu-mi usioru perulu in semnu de mângaiere si aprobare, 'mi díse cu óre-care satisfactiune:

— „Bine, déca siedi la Nr. 5, atunci suntemu vecine . . . dar' eu nu voiescu a intrá, — aveámu intentiunea de a coborí la Cern'a . . .

— Bucurosu, — respunsei eu luându-o de mâna si conducându-o; — preste unu momentu esíramu din intunecosulu coridoru.

Ajungându la malu 'mi multiemí, — me invita se siedu, — 'mi adresá nenumerate intrebari, cari atítiáu mereu interesulu si curiositatea mea, apoi tacú si in cursu de câteva'a momente remasè liniseita, dar' trista, cu ochii fixati pe valuri, cá si cumu le-ar' vedé in cursulu loru . . .

Apoi clatindu din capu intr'unu amestecu de lacrimi si suspine.

— Craiova! . . . Craiova! . . . esclamá ea, locu alu nascerei si alu copilariei mele, câte amintiri invelue sufletulu si mîntea mea, cându audu numele teu! . . .

— Dóm'n'a este Craioveana? — o intrebái eu cu bucurie amestecata de o curiositate cercetatórei; si cumu cadiu éraşi in meditari, î-i observáiu unu torentu de lacrimi ce curgeá din acei ochi frumosi si stinsi; si dupa unu momentu la rëndulu meu, î-i adresái mai multe intrebari, pornite dintr'o sincera compatimire.

Pe-atunci erámu mai multu o copila, cu tóte acestea erámu de o natura inflacarata, dorerile altor'a me faceáu se suferu . . . Vediéndu indelungat'a tacere la intrebarile ce î-i facusemi, me sêmtii indignata, si dintr'unu momentu intr'altulu aveámu intentiune de a me concediá de lânga dâns'a, nu sciú inuse ce potere me retiêneá si me faceá se asceptu.

Dupa cât'va têmpu, necunoscut'a redicá asupr'a-mi ochii sei lacramândi si luându-mi mânilé, 'mi díse:

— Tu esci o copila fericita; cu tóte acestea voiescu a satisface dorinti'a t'a; cá-ci tu dupa câtu speru nu ai se privesci cu despretiulu si ironi'a, ce o au copii la vêrst'a t'a, istorisirea nefericiriloru mele.

Vediéndu, cá dâns'a 'mi promiteá atát'a incredere, me grabii a o asigura, cá nu se insielase; si dupa o scurta tacere ea incepú ast'felu:

* * *

„Me numescu Mari'a . . . Sum nascuta in Craiova; tatalu meu unu vechiu arendasiu si mam'a mea fiic'a unui comerciantu distinsu si avutu. Mam'a erá o femeia instruita si primisè dela scump'a mea bunica nisce principii indestulu de seriósè despre detori'a s'a cá femeia. Pe lânga calitatile ei sufletesci ea erá si frumósă; cu tóte acestea tatalu meu nu o facusè fericita! . . . Eu

erámu cea mai în etate decâtu frații mei, și pe cari dâns'a ne îngrijiá și ne iubiá de o potrivă. — Tatalu meu, omu mai multu incultu, care erá reu pâna la tiranie, avaru, disordinatu în viéti'a s'a conjugala; ér' mam'a mea, anima sântibila și delicata, nu poteá traíi multu tîmpu, — ast'feliu ea se bolnaví și morí! . . .

Câtv'a tîmpu în urma, mórtea rapí și pe cei doi frati ai mei, și eu remasei singura! . . . erámu pe-atunci de 7 ani; cu tóte acestea amu sântitu într'unu modu dorerosu pierderea lor . . .

Traiamu la „Dumbraviór'a“ — ast'feliu se numiá proprietatea ce o tiêneá tatalu meu în arenda, — în îngrijierea bunicei mele, și abiá dupa mórtea acesteia, tat'a se îngriji a me dá într'unu pensionatu din Craiov'a.

Îndata ce me instalá aci, nu se mai gândi la mine, și déca bunulu seu frate și unchiu alu meu, nu se interesá de mine, multu tîmpu asiú fi vegetatu în institutu.

Devenisemi mare, me siliámu la invetiatura, camaradele mele 'mi spuneaú, că sum frumósá, puçina avere sciámu că mi se cuvine dela parinti, — tóte fetele me fericiáú, și eu credeámu acést'a, deóre-ce cele mai frumóse perspective 'mi suridiáú.

Unchiulu meu, omu de anima, avutu și cu relatiuni intinse, aveá numai doi copii: unu baiatu și o féta, ambii mai în vârsta decâtu mine. — În cas'a lui toti studentii meritosi 'si dá în-têlnire; pung'a și anim'a s'a le eráu deschise; ér' mam'a Virginiei, verisiór'a mea, femeia cu principii bune, priveghiá la crescerea nóstra, adeca a mea și a copiiloru sei.

Dupa câtiv'a ani esíi din pensionatu și venti se traiescu împreuna cu dânsii, că-ci tatalu meu nu desaprobá acésta idea a lor.

Propusei tatei a me trimite mai departe la invetiatura, că-ci aflase-mi, că afacerile î-i mergeáu fórté bine. De-sí nutriámu acésta fericita și frumósá idea, elu inse 'mi impedecá acestu avêntu, dîcîndu-mi, că acel'a ce va avé voia de a me luá în casatoria nu va privi adeverat'a s'a fericire în cunoscintiele ce tindeámu se amu; elu dîcea, că numai puru și simplu averea ce 'mi aduná va incununa sperantiele mele. — Acést'a fú o lovitura dorerosá și umilitóre, dar' nu pierdúi curagiulu. — Avusei ilusiunea, că celu puçinu voiu fi libera în alegerea soçiiului ce-'mi va fi destinatu și în unire cu elu, atunci voiu puté lucrá pentru atingerea idealului meu . . .

Câtiv'a pretendenti la mân'a mea se oferira, inse tatalu meu î-i respinse într'unu modu destulu de nedelicatu . . . Acést'a me indigná, dar' bucuri'a mea fú mare vediêndu câtu de puçinu erá dispusu se me marite . . . — Ce voiesci?! . . . iubiámu! . . . iubiámu cu atát'a ardóre, că asiú fi fostu în stare se me sacrificu, déca sântimentulu demnitatiei, respectulu cătra familia și în particularu cătra mam'a Virginiei, care me iubise cá pre copilulu seu și de ale cărei consilii trebuiá se profitu; eráu dóue fortie ce me atacáu cu vehementia; de

o parte amorulu, de alf'a recunoscintia cătra aceia ce se interesasé de copilari'a mea . . .

Costica Mirtescu, amicu și camaradu de lyceu alu verului meu, erá acel'a, care dintre toti frecuentá mai adese-ori cas'a rudelor mele. Spiritulu și calitatile tînerului acestu'a eráu mai pe susu de ori-ce laude; modesti'a și manierile s'ale eráu atátu de distinse, că noi fetele, vér'a mea și eu, aveámu mare incredere în elu; erá singurulu pentru care tóta famili'a nu aveá secrete . . .

Odata Costica nu vení la noi mai multe dîle; atunci sântfi că se petrece cev'a în mine, că 'lu doriámu, și că suferiámu grozavu din caus'a lui . . . Me ferii de a-i spune cev'a Virginiei, me temeámu de vre-o ironie, séu că va descoperi parentiloru sei patim'a, ce se redicá în pieptulu meu . . . și atunci mama-s'a, care de altmintrea erá o femeia fórté buna, s'ar' fi indignatu și póte si-ar' fi închisu cas'a dinaintea lui Costica, dóra pentru totu-de-a-un'a . . . tacúi dara, și suferiámu în linisce . . .

Într'o séra Costica revení, — erá mai rezervatu și mai palidu cá de obicei. Eu care pâna aci fusese-mi amabila cu elu, multu mai amabila decâtu Virginii'a, de asta date fuseiu și eu mai în reserva, mai tulburata . . . Ne aduse cá de obicei carti de lectura din autori clasici, dela cari credeá dînsulu, că vomu poté mai multu profitá, și precumu aveámu obicei se cetimu unulu în audiulu celoru-alalti, de asta-data refusái și eu și elu . . .

Dupa o diumetate de óra ambii juni se retrasera într'o camera, ér' eu și cu Virginii'a trecuramu în amer'a nóstra. (Va urmá.)

PAULIN'A C. Z. ROVINARU.

Bibliografia. „Codicele Veronețianu“ cu unu vocabulariu asupr'a lui de J. a lui G. Sbir'a. Critica de Gr. Cretiu, prof. de limb'a româna la lyceulu Mateiu-Basarabu. Bucuresci 1886. Tipografi'a Academiei. Formatu mare 8°, pag. 17. — Sumariulu Criticei e urmatoriulu: Introducerea; I. Codicele nu e tradusu din limb'a grecésca, ci din cea slavona; II. Gresielii în tectstu și în transcriere; III. Gresielii în vocabulariu; IV. Dat'a codicelui. Partile de prisosu și cele false. V. Dat'a fundarei manastirei Voronetulu nu e 1468 ci 1488; VI. Caus'a rumperei codicelui n'a fostu prim'a notitia a lui Constantinu ot. Dorn'a; VII. Manuscriptulu nu e copia; VIII. Patri'a traducatoriului n'a fostu Macedoni'a ci Ardélulu; IX. Tectstulu codicelui n'a fostu respânditu printre Români; X. Cestiuni omise ori tractate mai pe largu séu mai pre scurtu decâtu trebuiáú; XI. Contradictiuni; XII. Diverse; XIII. Incheiere; XIV. Aflarea codicelui, cestiune personala.

Brosiur'a, respective critic'a acésta asupr'a lucrarei celei mai voluminoase si mai complete din câte au aparutu pâna acum'a asupr'a Apostolului manuscriptu descoperitu de dlu Gr. Cretiu in manastirea dela Voronetiu in a. 1871 este interesanta din mai multe puncte de vedere. Asiá, cá se amintescu unele: a) Critic'a e facuta cu multu studiu si apoi — afara de p. ultima — obiectiva, care e prim'a insusire a ori-cárei critice adeverate. Dlu prof. Cretiu se vede, cá s'a apucatu de lucru bine pregatitu, sciendu ce vré, si apoi executându-si vointi'a cu multa cunoscentia de cauza; b) Cu critic'a de fačia avem cu o dovada mai multu, cum barbati si dintre cei mai ilustrati si pe cari i-i tiénemu de „consumati“ in lucrarile de cari se apuca, potu si adese si producu opere defectuóse, déca si cându se apuca de lucru fâra pregatiri minutióse asupr'a sujetului ce vréu se-lu tracteze. Ne bucuramu multu, cându vedemu, cá si la noi ómenii chemati se apuca se apretieze dupa meritu — si nu dupa auctoritate — lucrarile literare. Numai pe acésta cale vomu poté alege si in hold'a literaria grâulu din neghina; deci atragemu atentiunea cercurilor literarie conducatorie asupr'a acestei brosiure.

„Geografia pentru scótele poporale romane“ de D. Fagarasianu si S. Moldovanu. profesori. Brasiovu. Editur'a lui H. Zeidner. 1886. 8° micu, pag. 76. Cuprinsulu carticelei este urmatoriu: I. Introducere in geografia; II. Geografi'a descriptiva; III. Pamentulu si celelalte corpuri ceresci. In partea I se tractéza: 1. Cerculu vederei séu orisonulu. 2. Partile séu regiunile lunei. 3. Orientarea in chili'a de scóla si desemnarea ei. 4. Planulu scólei. 5. Planulu curtii si gradinei scólei. 6. Comun'a. 7. Planulu comunei. 8. Locuitorii comunei. 9. Religiunea. 10. Ocupatiunea. 11. Organizarea comunei. 12. Hotarul comunei. 13. Soiuulu pamentului. 14. Uscatulu. 15. Apele. 16. Aerulu, venturile, ploile, clim'a. 17. Map'a hotarului. 18. Impregiurimea. 19. Cerculu séu pretur'a. 20. Comitatu. 21. Drumurile. 22. Map'a cercului si a comitatului. — In partea II: 1. Regatulu Ungariei. 2. Austri'a. 3. Romani'a. 4. Peninsul'a balcanica. 5. Peninsul'a apenina. 6. Helveti'a. 7. Germani'a. 8. Dani'a. 9. Holand'a si Belgi'a. 10. Franci'a. 11. Peninsul'a pirineica. 12. Britani'a mare si Irland'a. 13. Peninsul'a scandinavica. 14. Rusi'a. 15. Europ'a. 16. Asi'a. 17. Afric'a. 18. Australi'a. 19. Americ'a. In partea III: 1. Pamentulu. 2. Form'a si marimea pamentului. 3. Globulu. 4. Sórele. 5. Misçarea pamentului. 6. Zonele. 7. Lun'a. 8. Intunecimi de sóre si luna. 9. Stelele fipe, planetele, cometi, sistemulu solaru. 10. Constelatiuni, lumea séu universulu. — Precum se vede din acestea, cartic'a cuprinde intregu materialulu geograficu ce 'lu reclama didactic'a moderna pentru scótele primare. Alegerea este nimerita, procesulu metodicu celu adeveratu sinteticu, cu puçine abateri.

Asiá d. e. sistemulu poftiá, cá dupa „peninsul'a balcanica“ sè se iee „Rusi'a“ etc., ér' cu „Britani'a mare“ avé sè se incheie sîrulu statelor europene. Ne place multu partea I. a carticelei, unde dd. autori dovedescu familiarisare deplina cu procesulu pe care astadi 'lu impune metodic'a scólei poporale. In partea II. si anume la p. 1. nu trebuiá se remâna afara constatarea marimei séu estinderi comitatelor, — déca nu cu numere baremi dupa analogia. Apoi nu intielegemu, pentru-ce s'au intercalatu in „tiénutulu transilvanu“ si cele trei comitate ungurene (pag. 29, 30): Carasiu-Severinu, Aradu si Bihoru, cându mai in josu (pag. 34), unde li-e adeveratulu locu numai se pomenescu. Totu acést'a se poté díce si despre „Dalmati'a“. Déca dd. autori dícu si bine (pag. 40), cá „Dalmati'a“ s'a tiénutu odinióra de Ungari'a, acumu inse se tiéne de ... Austri'a“, pentru-ce nu s'a pusu la loculu seu. Didactic'a nu iérta a comunicá prunciloru nici o cunoscentia (fia intuitiune, fia notiune), in modu neesactu, cari dupa aceea se trebúesca a se corege; a întregi, da, potemu — dar' a corege pe dintregulu nici-odata. — Matearialulu din partea III. — pe câtu de straiuu pâna acum'a pentru cele mai multe scóle primare, déca nu pentru tóte, pe atâtu de bine este alesu si tractatu intr'unu modu fórte usioru. Map'a Ungariei si a pamentului redica multu valórea carticelei. Limbagiulu românescu, usioru si cu puçine abateri corectu. „Partile“ (séu regiunile lumei pag. 5) nu-i bine dísu romanescu, este ungurismu. Nemptiesculu „Weltgegenden“ este bine si de-ajunsu espresu prin „regiunile“ séu „tienuturile“ lumei ér' „pâti“ aci corespunde nemptiescului „Weltheile“. Asemene suntu gresíte expresiuni respective frase cá urmatórele: „Cátu de lungu e parietele dela nord, ost etc. (pag. 8, 9 etc) precându (la pag. 7) se afla bine dísu: „Aretati, c. p. s. afla spre est. — La pag. 8 aflamu: „Tóte chiliile din cladierea scólei... ne dau planulu cladierei scólei întregi.“ — O frasa acést'a de totu strania de limbagiulu celu concisu, laconicu — amu poté díce, — ce trebue se fia observatu in ori-ce carte menita pentru mân'a pruncului. Erá destulu a díce: „planulu cladirii scolare,“ deóre-ce, sub „cladire scolaru“ ori si „cladirea scólei“ se întielegu tóte despartiemintele unei scóle, si fâra de-a mai adauge si cuvântulu „întregu.“ — Dar' atari „alunecari de péna“, ce se dicemu, cá facemu cu toti, câtu ne punemu a serie câte cev'a, mai alesu pentru prunci. E bine inse, se ni le pomenimu unii altor'a, cá asiá mai degraba ne vomu poté corege.

In generalu, trebue se constatezu, si o si facu cu placere, cá acésta carticica este un'a dintre cele mai nimerite aparitiuni literarie nóue de pe terenulu pedagogico-didacticu, deci o si recoméandu fratiloru invetiatori cu tóta caldur'a!

V. Gr. Borgovanu.